

V. Falbe Hansen og W. Scharling:

D a n m a r k s S t a t i s t i k.

Anmeldt af

cand. polit. E. Meyer.

Med det for nogen Tid siden udkomne 17de (1ste Binds 1ste) Hefte af denne Haandbog aabnes en ny Subskription, som der er Grund til at ønske en betydelig Tilslutning. Værket har tidligere været gjort til Gjenstand for Omtale i dette Tidsskrift, senest af Westergaard i Tidsskriftets 12te Bind. Siden den Tid ere fjerde og femte Bind udkomne, og det maa siges, at disse i fuldt Maal have opfyldt de Forventninger, som det først udgivne Bind havde vakt. — Man gjenfinder den samme gode Systematik i Ordningen af Stoffet, en Systematik, paa hvilken der kun et eneste Sted er sket et Brud, idet nemlig Landets administrative Inddeling er behandlet i det Afsnit, der bærer den forøvrigt ogsaa i og for sig næppe fuldt korrekte Overskrift «Naturkræfterne».

Den mest iøjnefaldende Forskjel imellem Udarbejdelsen af fjerde og femte Bind paa den ene og tredje Bind paa den anden Side er den, at medens dette Bind som en naturlig Følge af, at dets Indhold var af udelukkende økonomisk-statistisk Natur, var udarbejdet af

de to Udgivere alene, har man i de senere Bind ved Afsnit, der falde udenfor nævnte Kategori, benyttet sagkyndig Assistance. Saaledes er Forfatnings- og Forvaltningsretten behandlet af Professor Deuntzer, Medicinalvæsenet af afdøde Stiftsfysikus Krebs og Sygehushæge Smith, Hærvæsenet af Oberstløjtnant Dahlberg og Flaaden af Kommandør Tuxen, og i det syttende Hefte, der danner Begyndelsen til Behandlingen af Landet og Befolkningen, ere de geologiske Forhold behandlede af Professor Johnstrup. Man vil se, at Udgiverne ved alle disse Afsnit, der laa udenfor deres eget videnskabelige Omraade, have faaet den bedst tænkelige Assistance.

Hvad angaar de Afsnit, der ere udarbejdede af Udgiverne selv, indeholder fjerde Bind først en af Scharling udarbejdet udførlig og særdeles interessant Rigsdagsstatistik og dernæst en Finansstatistik, i hvilken Beskatningen er behandlet af Falbe Hansen og den øvrige Del af Scharling. Her som ellers indledes hver enkelt Afdeling med en historisk Oversigt og slutter derefter med en udførlig, tildels tabellarisk Fremstilling af Forholdene i Nutiden. Ved de historiske Oversigter maa man overalt beundre den Dygtighed, hvormed Forfatterne have forstaaet at sammentrænge det ofte overvældende store Stof paa en forholdsvis ringe Plads, uden at noget væsentligt er forbigaaet og paa en saadan Maade, at Fremstillingen i al sin Knaphed er særdeles klar og let læselig. — Stoffet er i Finansstatistiken ordnet saaledes, at der først meddeles en Oversigt over Indtægterne udenfor Beskatningen (Scharling), derefter følger Falbe Hansens udførlige Fremstilling af Skatterne betragtede fra enhver Side, der frembyder statistisk In-

teresse, og endelig slutter Afsluttet med en af Scharling foretagen Opgjørelse af den finansielle Status i Aarene 1848—79. Resultatet af det hele Arbejde er, at der nu for Danmarks Vedkommende foreligger en samlet Fremstilling af alle de finansvidenskabelige Fakta, som man for mange andre Landes Vedkommende nøjsommeligt maa sammenplukke mange Steder fra.

Ved Fremstillingen af de nuværende Forhold kommer det naturligvis først og fremmest an paa Korrektheden, over hvilken der, saavidt jeg kan se, ikke paa noget Punkt er Anledning til at klage, men dernæst har naturligvis ogsaa Omfanget af de meddelte Oplysninger stor Betydning. Her ville Meningerne selvfølgelig altid være delte; En vil ønske Noget medtaget, en Anden noget Andet. Forfatterens Valg forekommer mig overalt at være foretaget med største Skjønsomhed, og naar der i sin Tid vistnok med Rette blev anket over, at tredje Bind paa sine Steder var noget overlæst med Tal, gjælder dette ikke i saa høj Grad om de senere Bind. — En enkelt Bemærkning er der dog at gjøre med Hensyn til Valget af Behandlingsgjenstand: Falbe Hansen har i Kapitlet om Hartkornsskatterne anstillet en Undersøgelse om, hvorvidt disse maa betragtes som virkelige Skatter eller som Grundbyrder. Denne Undersøgelse er vistnok mindre paa sin Plads i en Bog som Danmarks Statistik, dels fordi en theoretisk Diskussion virker forstyrrende i en Haandbog, hvis Formaal er Fremstilling af Fakta, og dels fordi Rammen her er altfor snæver til at Spørgsmaalet kan faa en fyldestgjørende Besvarelse. Overvæltningsspørgsmaalet er et af de interessanteste men ogsaa allervanskeligste Pro-

blemer i Finansvidenskaben; det har stadig været under Diskussion, men trods de mange ny Synspunkter, der ere komne frem i den senere Tid særlig hos tyske Forfattere, mangler der endnu saare meget i en tilfredsstillende Løsning. Det er under disse Omstændigheder naturligt, at den gængse Opfattelse af Hartkornsskatternes Natur tages op til fornyet Drøftelse, men det bør da ske paa et Sted, hvor Pladsen og Forholdene tillade en grundigere Indgaaen paa de Vanskeligheder, der rejse sig. Falbe Hansens Ræsonnement*) er i Korthed følgende: Landskatten vedbliver at hvile som Skat paa senere Ejere af Landejendomme; en ensidig Tilbagevæltning af Skattens Kapitalværdi paa Sælgerne kan ikke finde Sted, fordi Skatten netop ikke er ensidig, idet Kjøberne, hvis de vilde anvende deres Kapital udenfor Landbruget, vilde støde paa en lignende Skat, nemlig Bygningsskatten. Heraf drages endvidere den Konsekvens, at en Omordning af Landskatten efter et mere ligeligt Forhold bør finde Sted. — Det vil let ses, at denne Theori for at optræde som fuldstændig begrundet kræver en Undersøgelse af, hvorvidt det er berettiget at foretage en saadan Sammenstilling af to Skatter, der ramme de forskellige Arter af Kapitaler paa en grundforskjellig Maade og i et ganske forskjelligt Forhold, men en saadan Undersøgelse har naturligvis ikke kunnet finde Plads i Haandbogen.

I femte Bind afhandles først den igjennem Statsmyndigheder udøvede Samfundsvirksomhed. Her findes

*) Gjengivet i nærværende Tidsskrifts Bd. XIV, S. 134 fg. («Den danske Hartkornbeskatning»).

Størstedelen af de tidligere omtalte af andre Forfattere end Udgiverne selv udarbejdede Afsnit. Fremdeles findes der Afdelinger om Kirke- og Undervisningsvæsenet af Falbe Hansen (herunder bl. A. en udførlig Fremstilling af Tiendeforholdene) og om Retsplejen af Scharling. Andet Afsnit omhandler Kommunerne og giver først en detailleret, men ikke desto mindre særdeles let overskuelig Fremstilling af disses finansielle Forhold, dernæst følger et lille Supplement til de under Landets almindelige Forfatnings- og Forvaltningsforhold meddelte Oplysninger om Kommuneres Forfatning, og til Slutning behandler Scharling Fattigforsørgelsen og Falbe Hansen Skolevæsenet, begge Dele saaledes, at saavel den juridiske som den statistiske Side af Sagen er kommen til sin fulde Ret. — Ligesom de af Statistisk Bureau udgivne Arbejder for hele Landets Vedkommende have spillet en stor Rolle blandt de mangfoldige Kilder, der ere benyttede, have Udgiverne ved Udarbejdelsen af flere af Afdelingerne om Kommunerne ogsaa haft stor Nytte af de i de senere Aar af Kjøbenhavns Magistrat udgivne statistiske Tabelværker, som de ogsaa omtale med megen Anerkjendelse; særlig kan det bemærkes, at Scharlings smukke Fremstilling af Fattigvæsenets Historie efter hans egen Udtalelse for en stor Del støtter sig paa et enkelt af disse Arbejder.

Naar der i nærværende Anmeldelse er fremført Anker mod enkelte Punkter af det foreliggende Værk, ere disse af en saadan Natur, at de kun veje meget let i Bedømmelse af det hele Arbejde, om hvilket Dommen i Korthed kan resumeres derhen, at det,

naar det engang foreligger fuldstændigt, vil være en Haandbog, hvor den, der søger Oplysning om Danmarks statistiske Forhold vil finde en nøjagtig og fyldestgjørende Besvarelse af saa at sige ethvert herhen hørende Spørgsmaal, og han vil finde denne Besvarelse given i en klar og let tilgængelig Form.

•
